

Over de toeïgening van het heil

A.N. Hendriks

In de contacten, zoals deze sinds de jaren veertig tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en onze kerken zijn geweest, is steeds weer het thema van de toeïgening van het heil aan de orde gekomen. Wat moeten wij ons hierbij voor ogen stellen? Waar gaat het bij dit blijkbaar zo belangrijke gespreksonderwerp om?

Werk van Christus' Geest

Wie over de toeïgening van het heil spreekt, moet altijd beginnen bij Christus. Hij heeft niet alleen het heil voor ons verworven, Hij is het ook, die ons aan het heil deel geeft. In HC zondag 32 belijden wij dat Christus ons door zijn Geest tot zijn beeld vernieuwt. Met zijn lijden heeft Christus de beloofde Geest voor ons verworven (vgl. Hand. 2:33). De Geest, die in en aan ons werkt, is dan ook de Geest *van Christus* (vgl. Rom. 8:9; Gal. 4:6). Wij zullen de toeïgening van het heil moeten zien als het werk van Christus, die ons door zijn Geest deel geeft aan Zichzelf en aan al zijn weldaden.

Werk van de gelovige

Het is de Geest van Christus, die de band met onze Verlosser legt en zijn schatten ons leven binnendraagt. Zondag 20 zegt dat de Heilige Geest ons deel geeft aan Christus en al zijn weldaden. Het Doopformulier verkondigt dat de Heilige Geest ons toeïgent wat wij in Christus hebben. Wij vinden echter in onze belijdenis ook uitspraken waarin de toeïgening van het heil als een werk van *de gelovige* naar voren komt. In zondag 23 wordt beleden dat ik de gerechtigheid van Christus niet anders dan door waar geloof kan aannemen en mij toeïgenen. In NGB artikel 22 wordt gesproken over waar geloof, dat zich Christus toeïgent en niets meer buiten Hem zoekt. In NGB artikel 35 wordt gezegd dat bij het avondmaal Christus geestelijk wordt toegeïgend en door het geloof ontvangen.

Het is niet zo dat de Heilige Geest en de gelovige ieder een aandeel hebben in de toeïgening van het heil, er is geen sprake van een 'werkverdeling'. Het geloof is een gave van God (Ef. 2:8). God is het, die in ons werkt zowel het willen als het werken (Filip. 2:13). Wanneer wij Christus en al zijn weldaden aangrijpen, is dat geheel door de Heilige Geest bewerkt (1 Kor. 12:3). De toeïgening van het heil kan alleen als een werk van de gelovige ter sprake komen, omdat de Heilige Geest mensen gelovig *actief* maakt en hen leert alles voor hun behoud bij de Here Jezus te zoeken.

Wat de Geest ons toeïgent

De Heilige Geest geeft ons deel aan Christus en al zijn weldaden. Het mag ons niet ontgaan dat onze belijdenis bij de toeïgening van het heil steeds de gemeenschap met *Christus* voorop zet (vgl. zondag 20; artikel 22). De weldaden van Christus zijn niet los verkrijgbaar. Zij worden slechts ontvangen, wanneer wij in Christus zijn ingelijfd en de band met de Here Jezus kennen. In de gemeenschap met Hem geeft de Geest ons deel aan wat wij in Christus hebben. De weldaden die Christus voor ons verworven heeft, zijn vele en velerlei (Ef. 1:3). In navolging van het Doopformulier mogen wij hier als de drie grote weldaden noemen de *rechtvaardiging*, de *heiliging* en de *verheerlijking* (vgl. Rom. 8:30).

Het Doopformulier voltrekt een zekere concentratie, wanneer het zegt dat de Heilige Geest ons toeïgent 'de dagelijkse vernieuwing van ons leven' (vgl. wat zondag 8 zegt over de Heilige Geest). De Heilige Geest brengt vooral in ons leven de grote schat van de 'vernieuwing' of 'wedergeboorte' (vgl. Joh. 3). Bij deze wedergeboorte zullen wij niet enkel moeten denken aan de omzetting van ons hart (vgl. Hand. 16:14), maar aan een levenslang proces van bekering, zoals dat zich door de werking van de Geest bij Gods kinderen mag voltrekken. Het is het proces dat zondag 33 in beeld brengt: het afsterven van onze oude mens en het opstaan van onze nieuwe mens. Juist omdat de Heilige Geest onze dagelijkse vernieuwing werkt, klinkt in de Schrift de *oproep* tot bekering (Jes. 31:6; Jer. 18:11; Matt. 4:17; Openb. 2:16). Wij moeten ons bekeren, omdat de Here ons bekeert (Jer. 31:18). De Dordtse Leerregels zeggen dan ook, dat de mens zich bekeert door de genade die hij ontvangen heeft (III/IV, 12).

Hoe de Geest ons toeïgent

Wie over de toeïgening van het heil spreekt, moet het ook altijd hebben over het Woord, de prediking en de sacramenten. Want de Heilige Geest is de Geest *van het Woord*. In het boek Handelingen zien wij telkens weer, hoe de Geest door de verkondiging van het evangelie mensen tot geloof brengt en hun deel geeft aan Christus en al zijn weldaden (vgl. Hand. 2:37; 8:35,36; 13:48; 16:14). De Dordtse Leerregels zeggen dat de wijze God het evangelie bestemd heeft tot een zaad der wedergeboorte en verwijzen naar 1 Petr. 1:23,25.

Juist tegenover de Wederdopers hebben de reformatoren benadrukt dat de Heilige Geest het geloof in onze harten werkt door de verkondiging van het heilig evangelie. Nadat in zondag 20 gezegd is dat de Geest ons deel geeft aan Christus en al

zijn weldaden, volgen de zondagen 25 tot en met 31, waarin gehandeld wordt over de sacramenten en de verkondiging van het evangelie. Ons leerboek eert daarmee de weg van de Heilige Geest. *Prediking* en *sacramenten* zijn de middelen waardoor de Geest ons het heil toeëigent. Wie deel wil hebben aan Christus en zijn weldaden, moet naar de kerk, moet de prediking horen en de sacramenten gelovig gebruiken (vgl. DL III/IV, 17; V, 14).

Toeïgening en prediking

De Christelijke Gereformeerde Kerken benadrukken dat dit toeëigenende werk van de Heilige Geest voortdurend in de prediking ter sprake moet komen. Men wordt in de kerk wel als een verbondskind geboren, maar men wordt niet als een gelovige geboren. Het is toe te stemmen dat het werk van de Heilige Geest goede aandacht in de prediking moet krijgen. Maar heel dit zo noodzakelijke werk zal steeds weer verkondigd moeten worden als een *geschenk* dat wij uit de hand van Christus mogen ontvangen. Vanuit wat de gemeente is beloofd, zal de oproep moeten klinken om nu ook uit die gave te leven. De Dordtse Leerregels wijzen de rechte manier van prediking aan, wanneer zij zeggen dat de *belofte* van het evangelie verkondigd moet worden met het bevel om zich te bekeren en te geloven (II, 5).

Prediking die recht wil doen aan het toeëigenende werk van de Geest zal ook *bevindelijk* zijn. Onder 'bevinding' moet men dan verstaan datgene wat de Heilige Geest in de toeïgening van het heil in ons hart en leven uitwerkt. Daarbij mag niet uit het oog verloren worden dat deze bevinding meer omvat dan de innerlijke geloofsbeleving of de verborgen omgang met de Here. De behandeling van de Tien Geboden in zondag 34 e.v. als uitwerking van zondag 32 laat ons zien hoe *breed* de ware bevinding is! Gods kinderen beginnen door het werk van de Geest naar alle geboden van God te leven. Dit impliceert dat in de prediking het hele leven van de gemeente in al zijn aspecten (tot in het politieke toe) ter sprake moet komen. In dit brede kader mag de prediking dan ook aanwijzen wat Gods kinderen ervaren en voelen, wanneer de Heilige Geest in hun hart werkzaam is. De Schrift gaat niet voorbij aan de *weerklink* van het Woord in onze harten (vgl. de Psalmen) en aan de vrede, blijdschap, vrijmoedigheid en rust, die Gods kinderen mogen kennen. Ook is er in de Schrift aandacht voor de tegenstemmen, die vanuit de wereld en ons eigen hart opklinken.

Onze belijdenis zegt in navolging van de Schrift veel over het leven van Gods kinderen. Met name de Dordtse Leerregels kunnen hier worden genoemd. Zij wijzen op de geestelijke blijdschap en heilige vreugde die de uitverkorenen kennen, wanneer zij de onmiskenbare vruchten van de uitverkiezing bij zichzelf opmerken (I, 12). Zij spreken over nederigheid, kinderlijke eerbied, godvrezend leven, vurige gebeden, belijden van de waarheid, die voor Gods kinderen kenmerkend zijn (V, 12).

Ook hebben de Leerregels er oog voor dat het geloof niet altijd even sterk is bij Gods kinderen (I, 16). Er kunnen zelfs tijden zijn, waarin zij afdwalen van de weg en de Heilige Geest bedroeven (V, 4). De Leerregels beschrijven ook, hoe het gaat wanneer Gods kinderen uit zware zonden worden opgericht (V, 5,13).

Over dit alles zal in de prediking niet gezwegen mogen worden. Er moet meer gezegd worden dan dat de vrucht van de Geest er behoort te zijn. De rijkdom van het leven uit de Geest moet ook *beschreven* en *aangeprezen* worden! De gemeente moet weten wat de Geest van Christus allemaal in haar hart en leven wil uitwerken.

Zo zal de prediking ook *pastorale* prediking zijn. Een prediking, die ingaat op de noden van Gods volk en geestelijke leiding geeft.

Bespreekpunten:

1. Is er onder ons goede aandacht voor het toeëigenende werk van de Heilige Geest?
2. Eigent de Heilige Geest ons alleen toe door prediking en sacrament?
3. Wat betekent de vermaning in 1 Tess. 5:19,20 voor ons?

Enige literatuur:

W.H. Velema e.a., *Delen in het heil*. Kampen 1989.

W. van 't Spijker, *De toeïgening van het heil*. Amsterdam 1993.

C. Trimp, *Klank en weerklink*. Barneveld 1989.

A.N. Hendriks, *Met het oog op de gemeente*. Kampen 1991 (hoofdstuk 'Bevindelijke prediking?').